

Jan Karbaat overleden en de rechtszaak

AD: Sjoemelende directeur spermabank overleden

Jan Karbaat (89), oud-directeur van de omstreden spermakliniek Bijdorp in Barendrecht, is onlangs overleden. Dat is een forse streep door de rekening van ouders en donorkinderen, die op het punt stonden hem voor de rechter te slepen.

De kans dat ze te weten komen of Karbaat als fertiliteitsarts zelf sperma doneerde in zijn kliniek, lijkt vervlogen.

In Medisch Centrum Bijdorp, dat in 2009 van de inspectie de deuren moest sluiten, is volgens hen jarenlang gesjoemeld met gegevens en sperma van donoren. Het maximum aantal kinderen per donor werd soms ruimschoots overschreden en er zijn vermoedens dat Karbaat zelf sperma doneerde.

Ook klopten omschrijvingen van donoren niet, was er veel mis met de screening van mannen, opslag van sperma en administratie. Donorkinderen kunnen niet meer achterhalen wie hun biologische vader is. Sommige donorkinderen zijn erachter gekomen dat ze geen volle broer en zus zijn terwijl de kliniek had beloofd dat dezelfde donor was gebruikt.

Ouders en donorkinderen hadden de fertiliteitsarts aansprakelijk gesteld voor 'onzorgvuldig handelen' en de grote onrust en onzekerheid die hij daarmee veroorzaakte binnen gezinnen. Samen met Defence for Children en Stichting Donorkind startten ze afgelopen najaar een civiele procedure. De dagvaarding is onlangs de deur uitgegaan en er was zelfs een datum voor een zitting.

„Het is sneu voor de familie dat hij is overleden“, zegt voorzitter Ties van der Meer van Stichting Donorkind. „Onder betrokkenen is het gevoel dat de rechtszaak de laatste kans was om duidelijkheid te krijgen over hun afstamming.“

Ouders en donorkinderen hoopten via de rechter onder meer een dna-test af te dwingen, om te achterhalen of Karbaat zelf sperma heeft gedoneerd. Het is nog mogelijk om via het dna van een van zijn kinderen duidelijkheid te krijgen, maar de familie weigert tot nu toe iedere medewerking. Karbaat ontkende vorig jaar in deze krant alle beschuldigingen.

Defence for Children en Stichting Donorkind beraden zich met betrokkenen op het vervolg nu Karbaat is overleden. Van der Meer: „We willen eerst onderzoeken wat het betekent voor de procedure. Dat willen we heel zorgvuldig nagaan, met alle wijsheid en menselijkheid.“

Jan Karbaat, DNA Match 19 kinderen en oproep Minister Schippers

NRC: Donorkinderen mogen DNA Karbaat verzamelen

De vruchtbaarheidsarts overleed in april. Hoogstwaarschijnlijk heeft hij zijn eigen zaad gebruikt om tientallen vrouwen te bevruchten.

Veertien donorkinderen en hun ouders mogen spullen van de overleden directeur van een voormalige spermabank laten onderzoeken op DNA-sporen. Dat heeft de rechtbank in Rotterdam vrijdag bepaald. De donorkinderen vermoeden dat Jan Karbaat hun biologische vader is. De nabestaanden van de vruchtbaarheidsarts waren tegen een DNA-test. De donorkinderen en familie hielden bij de uitspraak. Na het vonnis klonk applaus.

De donorkinderen waren het kort geding begonnen omdat ze vinden dat ze op Karbaat lijken. Ook zou de arts tegen een van hen hebben gezegd dat hij haar vader zou kunnen zijn. Karbaat heeft dat in het openbaar altijd ontkend. De arts overleed in aanloop naar de zitting. Om zijn DNA veilig te stellen zijn gebruiksvoorwerpen van Karbaat in beslag genomen, zoals een tandenborstel.

DNA-test

De rechter heeft nu bepaald dat de spullen mogen worden onderzocht op DNA. Of de donorkinderen dat ook mogen vergelijken met hun eigen DNA, moet later blijken in een bodemprocedure. De rechter acht het "niet uitgesloten" dat het recht op afstammingsinformatie ook voor donorkinderen geldt.

Onlangs bleek dat Karbaat zo goed als zeker de vader is van in ieder geval 19 kinderen. Een wettig kind van de arts had zich na diens overlijden in april tot Fiom gewend, de stichting voor ongewenste zwangerschap en afstammingsvragen. Die vond in de databank waar donorkinderen en anonieme donoren zich kunnen inschrijven een match tussen het DNA van de donorkinderen en het wettige kind van Karbaat.

Ook enkele van de eisers staan ingeschreven in de databank van Fiom. Maar omdat de bevindingen van de stichting na de zitting naar buiten kwamen, heeft de rechter die niet meegewogen.

Enkele van de 19 door Fiom gematchte kinderen zijn niet verwekt in de kliniek van Karbaat, maar mogelijk in het Zuiderziekenhuis in Rotterdam, waar de arts ook heeft gewerkt, zo meldde AD. Het Maasstad Ziekenhuis, waar het Zuiderziekenhuis in is opgegaan, begint een onderzoek naar de gangen van Karbaat.

Minister Schippers (Volksgezondheid, VVD) heeft vrijdag anonieme zaaddonoren van voor 2004 opgeroepen zich bekend te maken. Ze zei dat mannen daarmee een "een ontzettend goede tweede daad" kunnen doen en dat onwetendheid over hun vader "ongelofelijk inhakt" op het leven van mensen. Tot 2004 gebeurde spermadonatie anoniem. De wet is veranderd, maar geldt niet met terugwerkende kracht.

Aanmeldingen Fiom, verzoek om extra geld van VWS en petitie gratis DNA-onderzoek Stichting Donorkind

AD: Donorkinderen melden zich massaal aan bij dna-databank

Donorkinderen staan massaal wangslijm af aan de Fiom KID-DNA Databank. Het aantal meldingen per maand is meer dan verdubbeld. Fiom, specialist bij afstammingsvragen, heeft moeite om te voldoen aan de groeiende vraag.

De databank telt nu 1200 donorkinderen en donoren, die elkaar via dna-matches hopen te vinden. „Gemiddeld krijgen we maandelijks tien tot vijftien nieuwe meldingen”, zegt Fiom-directeur Ellen Giepmans. „Maar in mei waren dat er 40 en in de eerste week van juni al twintig.” Ook Stichting Donorkind wordt platgebeld.

De grote publiciteit rond de zoektocht van donorkinderen naar hun verwekker en de misstanden in spermakliniek Bijdorp van Jan Karbaat, veroorzaken veel onrust. Fiom heeft het ministerie van VWS gevraagd om extra geld. Verscheidene belangenorganisatie pleiten voor gratis dna-onderzoek.

Nu moeten donorkinderen en donoren fors betalen voor de databank. Dat weerhoudt velen ervan om zich in te schrijven. „Donorkinderen kunnen niks aan deze situatie doen, maar we zadelen hen wel op met de kosten”, zegt Giepmans. „Ze hebben het recht om te weten van wie ze afstammen.”

Een petitie van Stichting Donorkind voor gratis dna-onderzoek is al ruim 1100 keer ondertekend. Minister Edith Schippers gaat zo hierover zo spoedig mogelijk in gesprek met belangenorganisaties.

Openstellen DNA databank Bijdorp

Het Parool: Donorkinderen krijgen inzage in dossiers Karbaat

Donorkinderen en ouders krijgen inzage in de administratie van Jan Karbaat van spermakliniek Bijdorp in Barendrecht. Binnen enkele weken wordt het archief van de omstreden arts opengesteld.

De medische dossiers mogen worden ingezien, maar de identiteit van de donoren blijft geheim. Het archief van Medisch Centrum Bijdorp, waar van 1980 tot de sluiting in 2009 vrouwen zijn geïnsemineerd met donorzaad, is in 2014 door de inspectie voor de gezondheidszorg in beslag genomen, onderzocht en verzegeld.

'Bijdorpkinderen' kunnen straks wel gegevens inzien over hun biologische vader zoals beroep, leeftijd, lengte, gewicht en gezinssituatie. De donoren vallen nog onder de oude wet, die anonimiteit garandeerde voor de biologische vader.

In de kou

Volgens het ministerie van Volksgezondheid was er veel tijd nodig om het archief onder te brengen. Stichting Donorkind had de afgelopen jaren tevergeefs gevraagd om openstelling. "Hier wachten we al jaren op," zegt voorzitter Ties van der Meer. "Heel erg dat donorkinderen al zo lang in de kou staan."

Directeur Karbaat, die in april is overleden, sjoemelde met donorzaad en gegevens. Ook verwekte hij ten minste negentien donorkinderen met zijn eigen zaad, bleek uit dna-onderzoek met een wettige zoon.

Onderzoekers van het archief hebben grote twijfels bij de betrouwbaarheid. "Ons totaalbeeld is dat er een soort administratie is gedaan door een amateur die niet begrijpt hoe belangrijk deze documenten kunnen zijn voor nakomelingen, patiënten en donoren." Ze noemen de administratie 'slordig en onnauwkeurig'. Daarom raden ze donorkinderen af de dossiers in te zien. "Hun twijfels zullen eerder toenemen."

Snippertje

Stichting Donorkind stelt dat elk snippertje informatie kan helpen. Van der Meer: "Een beetje informatie is beter dan geen informatie. Het geeft donorkinderen en hun moeders een beter beeld wat er destijds is gebeurd. Al is het maar om te weten wat Karbaat dan heeft verzameld."

Inzage onder begeleiding Donorkinderen kunnen hun dossier alleen inzien na toestemming van hun moeder en onder begeleiding van Stichting Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting (SDKB), die een speciaal loket opent voor vragen. Van der Meer ziet liever dat zijn stichting of Fiom, centrum voor afstammingsvragen, de begeleiding op zich neemt. "Het laatste wat je wilt, is een ambtenaar of medicus die het belang van deze gegevens niet kent."

Overschrijding maximaal aantal donorkinderen per spermadonor ziekenhuis Rijnstate

De Volkskrant: Spermabank in Arnhem verwekte veel meer kinderen dan is toegestaan

De spermabank van het ziekenhuis Rijnstate in Arnhem heeft van vijftien donoren het zaad te vaak gebruikt om kinderen mee te verwekken. Een donor mag maximaal 25 kinderen verwekken, maar bij Rijnstate kregen deze donoren gemiddeld iets meer dan 36 kinderen. Met sperma van een van de donoren kwamen zelfs 50 nakomelingen ter wereld.

De Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) heeft in 2014 de kliniek berispt, waarna het ziekenhuis de procedures heeft aangescherpt.

De inspectie spreekt van een 'ernstige tekortkoming', zo blijkt uit een vertrouwelijk rapport van de IGZ in bezit van de Volkskrant. De zaak komt pas nu naar buiten, omdat een van de betrokken donoren maandag voor de rechtbank aanvullende maatregelen van het ziekenhuis eist. Met het sperma van de betreffende donoren zijn 369 vrouwen moeder geworden van in totaal 548 kinderen.

Door gebrek aan donoren en de grote vraag van vrouwen om zwanger te worden, is er een sterke prikkel bij spermabanken om donoren veelvuldig in te zetten. Sinds 1992 bestaat er een landelijke richtlijn dat één donor maximaal 25 kinderen mag verwekken. Dat moet de risico's verkleinen op relaties tussen kinderen van dezelfde donor. Met het maximum wordt ook voorkomen dat de donor met veel nakomelingen contact moet onderhouden.

Ook na het rapport van de IGZ zijn er nog enkele kinderen geboren van donoren die al meer dan 25 nakomelingen hadden, laat Rijnstate in een verklaring weten. Dit gebeurde met instemming van zowel de moeder als de donor, maar is in strijd met de maatregel van de inspectie.

De inspectie kan wegens het vertrouwelijke karakter van het rapport geen nadere toelichting geven.

Rijnstate overtrad de regel, onder meer omdat ze vrouwen die een tweede kind wilden, het sperma van dezelfde donor gaven, ook als deze al op het maximum van 25 kinderen zat. Ook bleek de administratie niet op orde.

'Ons registratiesysteem was er destijds niet goed op ingericht om meerdere nakomelingen van een donor bij dezelfde vrouw te tellen. Hierdoor kon het gebeuren dat het geadviseerde maximum van 25 nakomelingen per donor werd overschreden', zegt een woordvoerder van Rijnstate. Het ziekenhuis heeft zijn systemen aangescherpt. 'De kans op onbedoelde schade is minimaal, maar we willen ons graag aan de landelijke afspraak houden en vinden het dan ook erg vervelend dat dit heeft kunnen gebeuren.'

De vijftien betrokken donoren zijn op de hoogte gesteld, evenals enkele vrouwen die graag nog een extra kind wilden van dezelfde donor. Maar het merendeel van de moeders van al geboren kinderen is niet geïnformeerd, terwijl de inspectie daartoe wel geadviseerd had. Een van de betrokken donoren,

die 37 nakomelingen bleek te hebben, is hierover verbolgen en eist voor de rechtbank maandag alsnog nadere stappen. Hij wenst dat er een onafhankelijk onderzoek komt door deskundigen.

'Het is een kwalijke zaak dat het ziekenhuis de kinderen niet heeft willen informeren', zegt jurist Laura Bosch van Defence for Children. 'Ze weten nu niet dat ze tot zo'n groot familieverband behoren.'

Het maximum van 25 is toch al aan de hoge kant, vindt voorzitter Ties van der Meer van de Stichting Donorkind. 'We zien dat donorkinderen zo rond tien halfbroers en -zussen ongemak beginnen te voelen. Het is met grote aantallen lastig een band op te bouwen en het legt ook druk op het sociale leven van donorkinderen.'

Het ziekenhuis laat weten dat ze de honderden betrokken moeders en kinderen niet hebben geïnformeerd om ze niet 'onnodig te beschadigen'. Rijnstate vond het informeren 'geen meerwaarde hebben voor de betrokkenen'.

Controle zaaddonatie ontbreekt

NOS: De controle op zaaddonatie ontbreekt

Bij toeval is een spermadonor erachter gekomen dat het Rijnstate Ziekenhuis in Arnhem zijn zaad heeft gebruikt om tenminste 37 kinderen te verwekken. Dat zijn er twaalf meer dan de toegestane 25. En hij is niet de enige.

Van vijftien andere donoren is nu bekend dat ook zij meer dan 25 nakomelingen hebben. Een enkele zelfs vijftig. Eerder deze week was een kliniek in Barendrecht in het nieuws, waar vruchtbaarheidsarts Jan Karbaat patiënten insemineerde met zijn eigen sperma. Het is allemaal een gevolg van het ontbreken van controle op zaaddonatie in Nederland.

Niet nagaan

De registratiesystemen van de spermabanken zijn niet gekoppeld. De Gezondheidsraad schreef in 2013 dat het kan voorkomen dat het aantal kinderen per donor hoger uitvalt dan de richtlijn, omdat sommige donoren bij meerdere instellingen doneren. "Spermabanken kunnen niet nagaan of hun donoren ook bij andere klinieken staan ingeschreven."

Ziekenhuis Rijnstate schrijft op haar website: "Ons registratiesysteem was er destijds niet goed op ingericht om meerdere nakomelingen van een donor bij dezelfde vrouw te tellen."

"Bij 15 donoren is het aantal nakomelingen daardoor boven de 25 uitgekomen (gemiddeld 36,5 nakomelingen). De kans op onbedoelde schade is minimaal, maar we willen ons graag aan de landelijke afspraak houden en vinden het dan ook heel erg vervelend dat dit heeft kunnen gebeuren."

Een maximum aan het aantal kinderen per donor is ingesteld om de risico's op relaties tussen kinderen van een donor te verkleinen en om te voorkomen dat een donor met te veel kinderen contact moet onderhouden.

Koppelen

Vorig jaar schreef minister Edith Schippers aan de Kamer dat de Stichting Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting een registratiesysteem heeft genaamd KIDS. Daar worden de gegevens van donoren geregistreerd voor de donorkinderen die ze kunnen opvragen als ze 16 jaar zijn.

Maar dit systeem heeft op dit moment niet de functionaliteit om dezelfde donor van verschillende klinieken aan elkaar te koppelen.

"Het is het zoveelste incident rond zaad-donorschap. De politiek moet nu echt maatregelen nemen". Ties van der Meer, Stichting Donorkind

De zaak komt nu naar buiten omdat een van de donoren en een moeder maandag voor de rechter nadere maatregelen eist. De man wil dat er een onafhankelijk onderzoek komt door deskundigen.

Ook Stichting Donorkind is geschrokken. Ties van der Meer: "Het is het zoveelste incident rond zaad-donorschap. De politiek moet nu echt maatregelen nemen."

Per jaar worden er ongeveer duizend behandelingen met donorzaad gedaan. Als een zwangerschap 24 weken succesvol is, geven de klinieken dat door aan de Stichting Donorgegevens Kunstmatige

Bevruchting. Eén behandeling kan ook tot een tweeling leiden. Als de zwangerschap alsnog mislukt, wordt dat niet geregistreerd.

Hoog maximum

Vergeleken met andere landen heeft Nederland een hoog maximum. In Duitsland is de grens vijftien kinderen per donor, in Frankrijk tien, in Zwitserland acht, in Spanje zes, en in Denemarken twaalf.

Landen die het aantal gezinnen hebben begrensd waaraan een donor mag doneren zijn Engeland (tien), België (zes), en Oostenrijk (drie).

Voorzitter SDKB Joop Laven

De Gelderlander: 'Sperma-fout bij Rijnstate is verwerpelijk en schadelijk'

ARNHEM/ ROTTERDAM - Verwerpelijk en fnuikend voor het toch al kwetsbare imago voor de wereld van zaaddonatie en kunstmatige bevruchting. Zo bestempelt gynaecoloog Joop Laven, voorzitter van de landelijke stichting die donorgegevens beheert, de fouten die in het Arnhemse ziekenhuis Rijnstate zijn gemaakt.

„De norm dat met het zaad van een spermadonor niet meer dan 25 kinderen mogen worden verwekt, is een glasharde”, zegt Laven, tevens hoofd van de afdeling voortplantingsgeneeskunde aan het Erasmus MC en begin jaren 90 één van de grondleggers van de norm. „Dat er in Rijnstate tot wel 50 nakomelingen per donor zijn verwekt, is ernstig en volstrekt verwerpelijk.”

Risico's

De 25-regel is in de eerste plaats bedoeld om relaties te voorkomen tussen kinderen van de dezelfde zaaddonor. „Destijds hebben we daar, met demografische gegevens en cijfers over verhuisbewegingen, een berekening op losgelaten. Hoe groot is de kans dat je elkaar tegenkomt, onwetend dat je dezelfde genen hebt? Als een halfbroer en halfzus kinderen krijgen kan dat tot allerlei aangeboren afwijkingen leiden; de risico's zijn beduidend groter dan wanneer neef en nicht kinderen krijgen.”

Contact met nakomelingen

Tegelijkertijd is de norm ook gesteld om te voorkomen dat de donor contact met te veel nakomelingen moet onderhouden. Sinds 2004 heeft elke nieuw verwerkt donorkind het recht om vanaf zijn 16de levensjaar de identiteit van de donor op te vragen. „Ik heb persoonlijk erg voor die wetwijziging geijverd, omwille van de kinderen. Maar voor sommige donoren en hun families is het belastend om zoveel jaren later met zoveel donorkinderen te worden geconfronteerd.”

Laven vindt dat de 25 kinderen-norm toe is aan revisie. „We praten daar binnenkort binnen de sector over. Persoonlijk vind ik dat we de norm aanzienlijk moeten verlagen.”

Dupe

Gebeurt dat niet, dan vreest hij dat een deel van de donorkinderen daarvan de dupe wordt. „Ik voorzie meer juridische procedures waarbij een zaaddonor een grens trekt en probeert te voorkomen dat nog meer donorkinderen contact met hem zoeken.”

Gevolg kan zijn dat er een tekort aan zaaddonoren ontstaat. Op dit moment is van zo'n tekort geen sprake, ondanks eerdere berichten, zegt hij.

Emi Stikkelman, anonieme zaaddonor gevonden via databank

Trouw: Nederlandse vindt via commerciële dna-databank haar anonieme donorvader

Voor het eerst is het een Nederlands kind van een anonieme spermadonor gelukt via een commerciële dna-databank in de Verenigde Staten haar biologische vader te traceren.

Dat schrijven de *Volkskrant* en het *AD*, die de zoektocht van de 32-jarige Nederlandse Emi Stikkelman optekenden.

Tot 2004 was het toegestaan om anoniem sperma te doneren, waardoor kinderen hun biologische vader niet zouden kunnen achterhalen. Maar door de opkomst van commerciële dna-databanken is deze anonimiteit verleden tijd. Daarnaast hebben kinderen nu volgens de wet het recht om hun afkomst te kennen.

Door de opkomst van commerciële dna-databanken is deze anonimiteit verleden tijd.

"De vroeger beloofde anonimiteit is in deze tijden niets meer waard", bepleit familieonderzoeker Els Leijs. Volgens haar zijn met name in de Verenigde Staten de databanken die helpen bij het onderzoek enorm populair. Ze maken het mogelijk om matches te vinden met verre familieleden in het buitenland.

Moderne technieken

Emi Stikkelman stuurde vorig jaar buisjes wangslim naar drie commerciële dna-databanken. Er kwam een match uit voort met een Australische vrouw, een achternicht van haar donorvader. Met hulp van Leijs reconstrueerde ze een stamboom, die haar in combinatie met enkele andere gegevens uiteindelijk naar haar biologische vader leidde.

Ongeveer zeventig donorkinderen zijn nu bezig hun stamboom uit te pluizen via dna-onderzoek.

De commerciële dna-databanken, met name die in de VS, maken gebruik van heel moderne technieken. Normaal gesproken wordt bij vaderschapstests op 20 dna-markers getest, maar commerciële databanken testen op soms wel 700.000 markers. Dit vergemakkelijkt een zoektocht zoals die van Stikkelman, die samen met haar halfzus al zeventien jaar zocht.

Donor Detective

Stikkelman richtte met vijf andere donorkinderen de stichting Donor Detectives op, die anderen helpt en aanmoedigt op dezelfde manier hun vader te traceren. Ongeveer zeventig donorkinderen zijn met die stichting nu bezig hun stamboom uit te pluizen via dna-onderzoek. "Het is jouw recht om te weten waar je vandaan komt", legt Stikkelman uit.